

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 48

כסלו ה'תשפ"ו

פרשת וישלח

פרשת וישלח

וַיִּרְא כִּי לֹא יָכֹל לֹא וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף-יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהַאֲבִקּוֹ עִמּוֹ: ... וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִה-שָּׂמַךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לְאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂמַךְ כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי שְׂרִיטָת עַם-אֱלֹהִים וְעַם-אֲנָשִׁים וַתּוֹכַל: ... עַל-כֵּן לֹא-יִאֲכָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-גֵּיד הַנֶּזֶף אֲשֶׁר עַל-כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף-יָרְךָ יַעֲקֹב בְּגֵיד הַנֶּזֶף:

את הפסוק 'לא יעקב עוד שמך' מפרש רש"י: לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה, כי אם בשררה וגלוי פנים. בפרשה זו אנו לומדים מצות אסור אכילת גיד הנשה (המצוה השלישית והאחרונה בחומש זה), וכן על הוספת שם ישראל המרמז על שררה לשם יעקב. יעקב מרמז על 'עקב-חולשה, ושם ישראל מרמז על שררה. וכן מצינו בכמה מקומות בכ"ד כתב הקדש ששם ישראל גדול מיעקב.

את הקשר בין אסור אכילת גיד הנשה לבין הוספת השם ישראל, ניתן למצא בדברי ספר החינוך במצוה זו: משרשי מצוה זו כדי שתהיה רמז לישראל שאף על פי שישבלו צרות רבות בגלות מיד העמים ומיד בני עשו יהיו בטוחים שלא יאבדו אלא לעולם יעמד זרעם ושמם, ויבא להם גואל ויגאלם מיד צר. ובזכרם תמיד ענין זה על יד המצוה שתהיה לזכרון, יעמדו באמנתם ובצדקתם לעולם. ורמז זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו, שבא בקבלה (בראשית רבא עח) שהיה שרו של עשו רצה לעקרו ליעקב מן העולם הוא זורעו ולא יכול לו, וצערנו בנגיעת הירך. וכן זרע עשו מצער לזרע יעקב, ולבסוף תהיה להם תשועה מהם. וכמו שמצינו באב שזרחה לו השמש לרפאתו ונושע מן הצער, כן יזרח לו השמש של משיח וירפאנו מצערנו ויגאלנו במהרה בימינו, אמן.

בכמה מקומות אנו מוצאים את החילוק בין יעקב לישראל, כאשר ישראל הוא החזק יותר. אחד המקומות הללו הוא בירמיה (סדר יז, פס' כג): ... רָגַע יַעֲקֹב שִׁמְחָה ... וַאֲמָרוּ הוֹשַׁע יְיָ אֶת-עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵי יִשְׂרָאֵל: המלבי"ם בפירושו לפס' זה עומד על כך, אך כדי להבין היטב את דבריו יש להתחיל מפירושו לפסוקים שמתחילת הנבואה הזו. הבאתי כאן את הנוגע לענייננו, וכדאי מאד לקרא בשלמות את כל דבריו המרגשים. **כֹּה אָמַר יְיָ מֵצֵא חֵן בְּמַדְבַּר עִם שְׂרִידֵי תִרְבֵּי הַלְוִיָּהוּ לְהַרְגִיעוֹ יִשְׂרָאֵל: מִבָּאֵר הַמַּלְבִּי"ם: עַתָּה יִסְפַּר אִיךָ יִהְיֶה הַחֶסֶד הַזֶּה ... תַּחֲלָה מֵצֵא עִם שְׂרִידֵי חֵרֶב חֵן בְּמַדְבַּר, שֶׁהַנְּבִיאִים הַמְלִיצוּ אֶת הַגְּלוּת בְּשֵׁם מַדְבַּר ... וְשֵׁם אַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁאָרוּ מֵהֶם שְׂרִידֵי חֵרֶב אַחֲרֵי הַהֶרֶג וְהַשְּׂמִדוֹת שִׁיעֲשׂוּ בָהֶם, לְבִסּוּף יִמְצֵא חֵן בְּמַדְבַּר וְיוֹקֵל הַגְּלוּת מֵעֲלֵיהֶם, וְה' הַלּוֹךְ לְהַרְגִיעוֹ, יֵלֵךְ אֲלֵיהֶם אֵל הַמַּדְבַּר לְהַמְצִיא לָהֶם מְרִגּוּעַ ... מְרִחֻק יְיָ נִרְאָה לִי ... שֶׁהִגַּם שִׁיעֲמוּד עוֹד מִרְחוֹק וְהַשְּׂגָחָה תִּהְיֶה מֵעוֹטֶפֶת בְּנִסִּים נִסְתָּרִים, כִּכֵּר יִרְאוּהוּ מִרְחוֹק ... ע"י שִׁיקָל מֵעֲלֵיהֶם עוֹל הַגְּלוּת וְיִמְצְאוּ מְרִגּוּעַ, וְאֵז יֹאמֶר ה' עֲלֵיהֶם וְאֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ כִּי תַעֲוֹרֵר אֶהְבֶּת כְּלוּלוֹת שֶׁהָיוּ בִּנְיָהֶם מֵעוֹלָם עַל-כֵּן וְע"י הָאֱהָבָה הַזֹּאת מְשַׁכְּתִיךָ חֶסֶד מִשְׁכַּתִּיךָ מִן הַגְּלוּת בְּמִדַּת הַחֶסֶד. ... שֶׁהַחֶסֶד יָבֵא לְבִסּוּף ע"י אֱהָבָת עוֹלָם, וְהָאֱהָבָה תִּבְאֵר ע"י מִצִּיאת חֵן בְּמַדְבַּר, שִׁמְצֵאוּ חֵן בְּעֵינָיו ע"י אֹרֶךְ הַגְּלוּת וְע"י מֵה שֶׁסָּבְלוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמוֹ, וְיִגָּאֵל וְיִהְיֶה לָהֶם לְאֱהָבָה בְּחֶסֶד:**

עוֹד אֲבִנְךָ בְּנֵי הַמְּלוּכָה וּבְנֵי הַבַּיִת וּנְבִיטֵי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲדִי חֲפִיךָ וַיִּצְאָת בְּמַחֲלוֹ מִשְׁחָקִים: עוֹד תִּפְעִי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׂמֶרֶץ תַּחַת שְׁשׂוּמְרוֹן הַיִּתָּה לְעֵי הַשְּׂדֵה לְמַטְעֵי כְרֶם שֶׁנִּטְעוּ שֵׁם הַכּוֹתִים שֶׁהוֹשִׁיב סְנַחְרִיב, תִּטְעֵי אֶתְּהָ כְרָמִים בְּמַקּוֹם אֲשֶׁר נִטְעוּ נְטָעִים וְחִקְלוּ שֶׁהַשְּׂמֶרֶץ נִטְעוּ שֵׁם כְרָמִים וְהוֹצִיאוּם לְחוּלִין שֶׁלֹּא הוֹלִיכוּ אֶת הַפִּירוֹת לִירוּשָׁלַיִם לֵאמֹר שֵׁם: כִּי יִשְׁ-יִזְוּם קְרָאוּ נְצָרִים בְּתֵר אֲפָרָיִם: תַּחַת שֶׁתַּחֲלָה הָיוּ מַעֲמִידִים שׁוֹמְרִים בְּהַר אֲפָרַיִם בִּלְעוֹלָם יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם, יָבֵא יוֹם שִׁיעֲמָדוּ נּוֹצְרִים וְשׁוֹמְרִים וְיִקְרְאוּ קוֹמוּ וְנִעְלָה צִיּוֹן אֶל-יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׁמְרוּ בַּהֶפֶךְ שֶׁכֵּל אֶחָד יַעֲלֶה פִירוֹת נִטְע רַבְעֵי לִירוּשָׁלַיִם לֵאמֹר שֵׁם:

לכאורה כל בר דעת הקורא פסוקים אלו מבין שהנביא מתנבא כאן על דברים אחרים כיום חווים אנו חווים כיום בחסדי ה' (כמובן שעדיין לא הגיעה הגאולה השלמה, אך ודאי שכל הסימנים מראים שאנו קרובים לכך יותר מתמיד).

וממשיך הנביא: **כִּי-כֹה | אָמַר יְיָ רָגַע יַעֲקֹב שִׁמְחָה וְצִהְלוּ בְּרָאשׁ הַגּוֹיִם הַשְּׂמִיעוּ הַלְלוּ וְאֲמָרוּ הוֹשַׁע יְיָ אֶת-עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵי יִשְׂרָאֵל:** רנו ליעקב שמחה תחלה ירונו על השמחה שיהיה ליעקב, ומה יהיה השמחה וצהלו בראש הגוים שבאחרית ימי גלותם יוסר מעליהם השעבוד, ויצהלו כי יהיו בראש הגוים ... והנה יעקב עם המון עם והפחותים שבהם, וישראל הם הגדולים. והשמחה הזאת שיצהלו בראש הגוים יהיה רק ליעקב לא לישראל שהם ירצו שישב שכנתו לציון. אבל אז בעת ההיא השמיענו והכריזו בפרסום והללו את ה' ע"י מה שתאמרו הושע ה' את עמך הצדיקים את שארית ישראל, שהם רוצים בתשועה האמיתית מקיבוץ גלויות ושיבתם לציון. וכן יהיה אז, כי ה' ישיב להם: הַנְּנִי מְבִיא אוֹתָם מֵאֲרָץ צִפּוֹן וְקַבְּצָתִים מִיַּרְדֵּן אֲרָץ בְּסֶם עֲנַר וּפְסָח הָרָה וְיִלְדֶת יַחְדוֹ קֶהֶל נְדוּל יְשׁוּבוּ הָנָה: בְּבִכְי יָבֹאוּ וּבְתַנְנוּנִים אוֹבִילִם אוֹלִיכִם אֶל-נַחְלֵי מַיִם בְּרִדְךָ יִשָּׂר לֹא יִכְשְׁלוּ בָהּ כִּי-הִיִּיתִי לְיִשְׂרָאֵל לְאֵב וְאֲפָרָיִם בְּכָרֵי הוּא:

גם את דברי המלבי"ם הללו, אנו רואים בזמננו. יתכן שזהו הטעם שלפעמים ניתן לראות יהודים גדולים שאינם שמים על לב שיש לשמוח ולהודות לקב"ה על כל הטוב שאנו רואים כיום בזמן סוף הגלות ותחלת הגאולה. יש מהם שהם בדרגה הגבוהה יותר: 'ישראל', אלה ירצו שישב שכנתו לציון. כמובן שאני מדבר כאן על הנמצאים בדרגה זו, ולא על הכופרים בטובתו של מקום, שאינם רואים צורך להודות לקב"ה על הטובות שעשה ושעושה עמנו, ואת כל הדברים הטובים תולים הם באיזו רשות אחרת ה"י. עליהם אין ללמד זכות כלל.

ויהי רצון שזנכה לראות בקבוץ כל הגלויות לארצנו ובהורשת בני שעיר ואדובבניין בית המקדש במהרה בימינו

ענייני דיומא וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל

אנו עומדים כעת סמוך לימי החנוכה הבעל"ט. ימי החנוכה נקבעו להלל והודאה על הנסים שנעשו לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. יש כמה עניינים שחשוב מאד לתת עליהם את הדעת כשמתכוננים לימי החנוכה: ראשית, מהות החנוכה: הלל והודאה על הנסים. הלל נאמר על נס הצלה ממיתה לחיים. מצוי לפעמים אפילו בין יושבי בית המדרש שמתייחסים לנס פך השמן כאל הנס העיקרי הקובע את כל עניין היום. אך אין זה נכון, ההודאה היא על הנסים שנעשו במלחמות עם היונים. נוסף על כך עניין נס פך השמן, על כך תקנו את הדלקת נר החנוכה כמצות היום המיוחדת לחנוכה. מצוה נוספת נוהגת בחנוכה: קריאת ההלל. אמנם קריאת ההלל נוהגת גם ברגלים, אך ימי החנוכה נקבעו להלל והודאה.

הדלקת נר חנוכה. זמן ההדלקה חייב להיות זמן רגוע ונחמד עבור כל בני הבית. המקדימים להתפלל ערבית (כפי שנהגו בכל הדורות, ברוב ככל תפוצות שראל) יכולים להדליק מיד בזמן. הנוהגים להתפלל רק לאחר צאה"כ, נחלקו הפוסקים האם להקדים תפילת ערבית או להקדים הדלקת נר חנוכה. הנוהגים להדליק לפני תפלת ערבית, רצוי שיתפללו בזמן מאוחר, ולא מיד לאחר ההדלקה. המובחר ביותר הוא לקבוע את הזמן שאחר הדלקת הנרות לסיפור נסי החנוכה והתבוננות בחסדי ה'. אפשר גם לשיר אז שירים ופיוטים של חנוכה, או לזמר מזמורי תהלים העוסקים בעניינים אלו. כמובן שעניין זה משתנה מבית לבית לפי הרגליו. אם לבני הבית לא מתאים אז לשבת ולספר או להקשיב לסיפורי נסי החנוכה (מצוי מאד במשפחות שיש בהן הפרשי גיל גבוהים בין הילדים), וכן אינם פנויים לשירה וכדומה, אפשר לשבת סתם ולשחק במשחקים שונים. העיקר שכל הזמן שמסביב להדלקת הנרות יהיה זמן נחמד וחוויתי עבור הילדים (וגם עבור המבוגרים).

לצערנו, בדרונו הרגיל לפרסומות מאירות או מחשיכות, זקוקים לפעמים להזהיר מה לא לעשות לאחר הדלקת הנרות:
 א. אין לקבוע זמן לתפילות על צרות הפרט או הכלל בזמן, ואף לא בכל ימי החנוכה שנקבעו להלל והודאה. מעולם לא מצינו לאף אחד מרבותינו שנהג כן. יתכן שבמקומות שהתקבצו רבים בימי החנוכה אצל צדיקים מסויימים, נצלו את הזמן להתברך מפייהם, אך מעולם לא שמענו שזהו זמן מסוגל לתפלות וכו'. להפוך ימי הלל והודאה לימי תפלה וזעקה זהו סלוף התורה!
 ב. אין לארגן מסגרות לימוד (בפרט לא לילדים) בזמן זה. הילדים לומדים במשך השנה, ואף בימי החנוכה כמעט ולא נחסר זמן של לימוד תורה. במסגרות הלימוד לאבות ובנים לאחר הדלקת הנרות אין כל תועלת, אלא אך ורק נזקים (נכון. בשיחתי עם אחד המארגנים לפני מספר שנים, ניסה הלה להסביר לי מדוע הנזקים אינם נזקים. אפילו אילו הייתי משתכנע מדבריו, הייתי אולי מבין למה אין כאן נזק, אך את התועלת שבדבר אפילו לא ניסה להסביר). בעלון פרשת לך לך עמדתי על נזקים חינוכיים הנגרמים ממסגרות לימוד לילדים המתארגנות על ידי כאלה שאין להם כל ידע והבנה בחינוך. לעתים, די בהצצה קלה על פרסומת, כדי לזהות כמה גישה חינוכית יש למפרסם המודעה. גם בזמנים אחרים בחנוכה אין צורך לקבוע זמני לימוד עבור ילדים, אך בזה אפשר לבחון כל מקרה לגופו. גם עבור בחורים בכל גיל וכ"ש עבור אברכים, אין לקבוע סדרי לימוד העלולים לפגוע במשהו מהאווירה של הדלקת הנרות. על שרשן של שתי התופעות הללו, עמדתי כבר בכמה מקומות. מדובר בחסרון מהותי מאד בעבודת ה', שאינה מתחברת אצלם עם הנאות הקשורות לעולם הזה. מכיוון שבאמת אינם פרושים מתענוגי העולם, יחפשו לעצמם עינוגים שאינם קשורים לעבודת ה'. ימצאו להם פנאי לשיר ולשמוח ולהתענג אך לא בזמן שיש בכך איזו מצווה. תמיד ינסו למעט בערכן של מצוות היום (לא רק בחנוכה), ותמיד יהיה זה באיצטלה של צדקות. ע"פ רוב, הנושא יהיה ערך לימוד התורה מול המצווה המדוברת, ותמיד ימצאו לכך רמז קלוש כלשהו. אגב, להשכיחם תורתך, הכוונה לכל מצוות התורה. לאו דווקא למצות תלמוד תורה (נכון. הם גזרו גם על לימוד התורה, אך מטרתם היתה להשכיח את כל התורה ומצוותיה). אם כבר לדבר כל כך על לימוד התורה בימי החנוכה, אולי יקבעו שיעורים ושיחות לחזק עניינים נוספים עליהם גזרו היוונים: שבת, קידוש החדש, ברית מילה, וכמובן: עבודת בית אהינו. שנית: אף אם זו היתה עיקר הגזרה, לא מצינו שהשמחה על ההצלה מתבטאת בזה שלומדים עוד יותר. חז"ל תקנו לנו 'הלל והודאה'. מצוות תלמוד תורה מחוייבת בכל יום ויום ובכל רגע ורגע, ואין אף יום בשנה בו צריך ללמוד יותר.

עוד על עניינים אלה בהרחבה, ניתן לשמוע בקו התורה והמצוה: 0773541079 שלוחה 1 1

להערות והארות בענייני העלון:
יחזנתן נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית.
 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com
 ניתן לתרום (גם הנעזחות לע"נ, להעלאת, וכד') בעמדות **נדרים פלוס**:
 'עדת יראים-אושטרייד' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'.

הודעה משמחת
 לרגל תחלת מחזור המשמרות
 ואתו תחלת לימוד משניות מסכת שבת
 ניתן להשיג אצלי משניות מסכת שבת **סדר המשנה**
 משניות בעיצוב מיוחד המסייע להבנת המשנה ולזכירתה
יחזנתן נוימן 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com
 מחיר כל ספר 20 ₪

העלון השבועי
 בחסות
מכון שלמתא
 הדרכה מקצועית
 לחתנים ולזוגות

ע"י הרב דוד רוזנטל 0548567122
 שי לפונים דרך עלון זה

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייד מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):
 לכל חדש כסלו:
 מנחה בחול: 4:25. מנחה עש"ק ובשב"ק: 3:50. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 5:05. מנחה בערבי חנוכה: 4:00.
 יבנה המקדש: מתחילים את מחזור המשמרות. וישלח: כהונה: יהויריב. לוי: יוסף. השיר: ה ואז ישיר. מסכת שבת: פרק א'.
 וישב: כ' ידעיה. ל': גדליהו.
 יהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימנו ונזכה לראות כהנים בעבודתם ולויים בשרם ובזמנם